

КОНТРОЛІНГ ЯК СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито сутність, мета та уточнюються функції і роль контролінгу в системі управління підприємством. Особлива увага в статті приділена дослідженню основних факторів виникнення і розвитку контролінгу, як нової галузі економічної науки

Постановка проблеми. Перехід до ринкової економіки та нестабільне зовнішнє середовище, що визване світовою економічною кризою вимагає нових підходів до управління: на перший план виходять економічні, ринкові критерії ефективності, підвищуються вимоги до гнучкості менеджменту.

Науково-технічний прогрес і динаміка зовнішнього середовища заставляє сучасні підприємства перетворюватися у все більш складні системи. Для забезпечення керованості таких систем необхідні нові методи, які відповідали б складності внутрішнього і зовнішнього середовища підприємств.

Тому дослідження контролінгу як сучасної концепції управління діяльністю підприємства є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами сутності контролінгу у забезпеченні ефективності і конкурентоспроможності підприємств займалися чимало вітчизняних і зарубіжних фахівців, серед яких П.В. Лебедев, Е.С. Мінаєв, Н.Г. Данилочкіна, В.І. Іонов, Н.Г. Бозадзе, Е. Маєр, А.П. Градова, Б.І. Кузина, Ю.П. Аніскін, А.М. Павлова, А. Дайле.

Проте, саме дослідженням особливостей контролінгу як орієнтації управлінського процесу на досягнення як поточних, так і довгострокових цілей, що стоять перед підприємством, присвячено незначну увагу, що і обумовлює актуальність та необхідність розкриття цієї проблеми.

Метою дослідження є окреслення сутності контролінгу як економічної категорії, визначення функцій та ролі контролінгу в управлінському процесі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ускладнення навколишнього середовища, в якому функціонує підприємство, вимагає також ускладнення системи контролю за його діяльністю, тобто адаптації до нових умов господарювання.

Термін "контролінг" виник від англійського, to control – контролювати, управляти, який в свою чергу походить від французького слова, що означає "реєстр, перевірочний список" [1, с.41].

Контролінг – нове явище в теорії і практиці сучасного менеджменту, що виникло на зіткненні економічного аналізу, планування, управлінського обліку і менеджменту [2, с.154].

Контролінг по суті переводить менеджмент підприємства на якісно новий рівень, інтегруючи, координуючи і спрямовуючи діяльність всіх підрозділів підприємства на досягнення оперативних і стратегічних цілей [3, с.81].

Контролінг можна представити також як функціонально обособлений напрямок економічної роботи на підприємстві, що пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної функції в менеджменті для ухвалення оперативних і стратегічних рішень.

Основною метою контролінгу є орієнтація управлінського процесу на досягнення як поточних, так і довгострокових цілей, які стоять перед підприємством.

Аналіз показує, що на сучасному етапі розвитку економіки країни в умовах нестабільного зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств основною метою контролінгу є орієнтація управлінського процесу на досягнення кінцевої мети, що стоїть перед підприємством.

Для цього контролінг забезпечує виконання таких основних функцій:

- координація управлінської діяльності по досягненню мети підприємства;
- інформаційна і консультативна підтримка ухвалення управлінських рішень;
- створення і забезпечення функціонування загальної інформаційної системи менеджменту підприємства;
- забезпечення раціональності управлінського процесу та ін.

Розвиток контролінгу, як нової галузі економічної науки, обумовлений різними факторами, серед яких головними є такі (рис. 1):

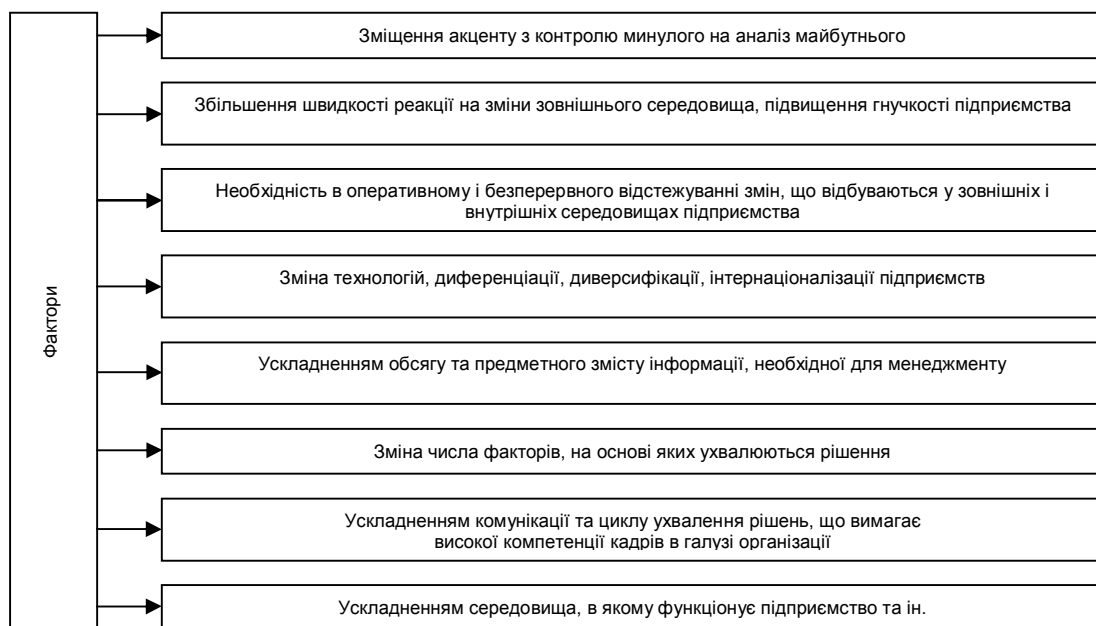

Рис. 1. Основні фактори розвитку контролінгу, як нової галузі економічної науки

Дослідження показують, що в сучасних умовах серед фахівців галузі контролінгу немає єдиної думки щодо основних функцій і концепцій контролінгу [1,2,3,4,5,6,7,8].

Але більшість із них вважають, що до числа основних концепцій контролінгу відносяться (табл. 1):

Таблиця 1. Основні концепції контролінгу

Орієнтація концепції	Сутність і основні завдання контролінга в рамках даної концепції
На управлінську інформаційну систему	Створення загальної інформаційної системи менеджменту (management information system) Розробка концепції єдиної інформаційної системи, її вдосконалення, координація функціонування інформаційної системи, оптимізація інформаційних потоків [1, с. 87]
На систему обліку	Переорієнтація системи обліку із минулого в майбутнє, створення на базі облікових даних інформаційної системи підтримки управлінських рішень, пов'язаних з плануванням і контролем діяльності підприємства [2,4,6]
На систему менеджменту: – з акцентом на планування і контроль; – з акцентом на координацію	Планування і контроль діяльності всіх структурних підрозділів підприємства [1,5,8] Координація діяльності системи менеджменту підприємства [4,6]

Крім цього контролінг дозволяє будь-якому підприємству адаптуватись до постійної зміни середовища, що визвано впливом економічної світової кризи та успішно діяти в умовах загострення конкуренції.

Слід також мати на увазі і те, що в цілому система контролінгу на підприємстві вирішує всі виробничі (комерційні) завдання, але розстановка акцентів може бути різною.

Як показує аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду застосування контролінгу у великих відомих підприємствах (фірмах) таких як Київська кондитерська фабрика "Рошен", універмаг "Україна", "Дитячий світ", японська "То шіба", німецька "Мерседес", американська "ІВМ", "Дженерал моторс" роль контролінгу в процесі управління зводиться до наступного (рис. 2):

Таблиця 2. Роль контролінгу в процесі управління підприємством

Процес управління	Роль контролінгу в управлінському процесі
Планування	1. Розробка методики планування діяльності; 2. Розробка графіка складання виробничих планів; 3. Надання інформації для складання виробничих (комерційних) планів; 4. Перевірка виробничих планів, складених підрозділам підприємства.
Організаційна робота	Облік і контроль витрат і результатів по підрозділам підприємства.
Мотивування персоналу	Мотивування персоналу щодо виконання планів по підрозділам.
Контролювання і регулювання	1. Порівняння планових і фактичних показників для вимірювання та оцінки ступеня досягнення мети підприємства; 2. Встановлення допустимих меж відхилення планів; 3. Аналіз та синтез відхилень, інтерпретація причин відхилень планів від факту, розробка пропозицій про зменшення відхилень
Аналіз управлінських рішень	Збір відомостей для ухвалення управлінських рішень; Консультації по вибору корегуючих заходів і управлінських рішень; Розробка інструментів для планування, контролю і ухвалення рішень.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Таким чином, контролінг – це відносно нове явище в теорії і практиці сучасного менеджменту і його основною метою є орієнтація управлінського процесу на досягнення як поточних, так і довгострокових цілей, що стоять перед підприємством.

Контролінг забезпечує виконання керуючого системою підприємства основних таких функцій як планування виробничої діяльності і її координація по досягненню поставленої мети, інформаційна і консультативна підтримка ухвалення та реалізації рішень, забезпечення раціональності управлінського процесу. Контролінг, як нова галузь науки виник з таких основних причин як зміщення акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього, змінення технологій, диференціації, диверсифікації та інтернаціоналізації підприємств, ускладненням комунікації та циклу ухвалення і реалізації рішень, ускладненням середовища в якому функціонує підприємство.

Враховання в практичній діяльності підприємств розглянутих ролі функцій та концепцій буде сприяти удосконаленню процесу управління ними.

Список використаної літератури:

1. Словник російсько-англійських термінів по контролінгу. – Калуга: манускрипт, 2005. – 41 с.
2. Лебедев П.В. Контролінг: історія, функції, практика. – Мінськ: ППІВЦ Мінфіна, 2001. – 354 с.
3. Мінаев Е.С., Данилочкіна Н.Г., Іонов В.І., Бозадзе Н.Г. Основи контролінгових досліджень. – М.: Вид-во Моск. Авіац. Ін-ту, 1994. – 281 с.
4. Маєр Е. Контролінг як система мислення і управління. М.: фінанси і статистика, 1993. – 564 с.
5. Стратегія і практика антикризового управління фірмою. / Під заг. ред. А.П. Градова, Б.І. Кузина. – СПб спец. літ., 1996. – 221 с.
6. Контролінг для початківців. – М.: фінанси і статистика, 1992. – 147 с.
7. Аніскін Ю.П., Павлова А.М. Планування і контролінг: Підр. – 3-е вид., М.: вид-во "Омега-Л", 2007. – 241 с.
8. Дайле А. Практика контролінгу. Пер. з нім. – М.: фінанси і статистика, 2003. – 376 с.

МОШЕК Григорій Євстафійович – кандидат економічних наук, професор кафедри менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету